

Skjemainformasjon

Skjema	Privatarkiv 2012 (bokmål)
Referanse	527346
Innsendt	12.10.2012 11:11:17

Opplysninger om søker

Opplysninger om organisasjon

Institusjonens leder Robert Kalleberg

Navn på organisasjonen Oslo kommune Kulturetaten, Byarkivet

Organisasjonsnummer 992 410 213

Postadresse P.b. 1453 Vika,

Postnr./Poststed 0116 OSLO

Telefon 23460350

Webadresse <http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/>

Opplysninger om prosjektets kontaktperson

Fornavn /Etternavn Ellen Røsjø

Telefon 23460344

E-postadresse ellen.rosjo@kul.oslo.kommune.no

Opplysninger om prosjektet

Prosjekt

Søknaden gjelder

Privatarkiv 2012

Tittel på prosjektet

Mel og spiker

Sammendrag av prosjekt

Ordning/registrering av to bedriftsarkiv, Bjølsen Valsemølle og Christiania Spigerverk, vesentlige bedrifter i Oslos industri-, sosialhistorie, byutvikling og for historien om utnyttelsen av Akerselva til kraft. Bedriftene var hjørnesteiner for arbeiderkulturen og -bevegelsen langs elva. Bedriftsarkivene er sentrale for å dokumentere utviklingen av industri langs elva, og vil inngå i formidlingsmaterialet for Oslo museums prosjekt Akerselva industri- og arbeiderhistorie der Byarkivet er part.

Prosjektbeskrivelse

Oslo byarkiv søker om støtte til ordning og registrering av to viktige bedriftsarkiv fra Oslo av nasjonal verdi, Bjølsen Valsemølle A/S på Sagene og Christiania Spigerverk i Nydalen. Begge bedriftene er vesentlige i Oslos industrihistorie, sosialhistorie, byutvikling og for historien om utnyttelsen av Akerselva til kraft. Begge bedrifter har vært hjørnesteiner for arbeiderkulturen og arbeiderbevegelsen langs Akerselva. Dokumentasjonen fra disse bedriftene er sentral for å dokumentere utviklingen av industri langs Akerselva, og vil inngå som en del av formidlingsmaterialet for Oslo museums prosjekt Akerselva industri- og arbeiderhistorie der Byarkivet også er involvert.

Oslo byarkiv ønsker å forvalte og formidle et kildemateriale som er allsidig og av betydning for byens historie. Vi har som mål å ta imot og bevare privatarkiv som belyser Oslo bys historie, kultur og miljøer i den grad ressursene tillater det. Vi har et spesielt ansvar for arkiv etter personer, institusjoner, organisasjoner og bedrifter (få utvalgte pga. størrelsen) med kommunal og fylkeskommunal tilknytning og/eller viktighet.

ABM-utviklings rapport "Til kildene!" – som kartla bl.a. bevarte privatarkiv - slo fast at "det er store skjevheter i det bevarte materialet, både med hensyn til typer av arkiver og den geografiske fordelingen" og "bevarte og tilgjengelige arkiver representerer i for liten grad en helhetlig og representativ samfunnsdokumentasjon." Det er også lite privatarkiv bevart sammenlikna med de offentlige arkivene. Følgene er at vesentlige samfunnsforhold derfor ikke blir dokumentert eller samfunnsgrupper og enkeltindivid blir marginalisert eller usynliggjort fordi arkivene målbærer det offentlige sine synspunkter. Dersom arkivinstitusjonene skal fylle målet om å legge grunnlaget for demokratisk kontroll av myndighetene, rettstrygghet og kunnskap om fortida, må de dokumentere alle sider ved samfunnsutviklinga. Da er det nødvendig å bevare arkiv ut fra hva de dokumenterer, og ikke ut fra hvem som har skapt dem. En systematisk innsamling av privatarkiv er en nødvendig forutsetning for at arkivinstitusjonene skal kunne bevare og formidle en bred og adekvat samfunnsdokumentasjon.

Akerselva har skiftet ansikt raskt de seinere åra, og kjennskapen til elvas industrihistorie er vesentlig for

forståelsen av Oslos byutvikling. De to bedriftsarkivene som det søkes om støtte for inneholder høyaktuelt grunnlagsmateriale for Oslo Museums formidlingsprosjekt Akerselva industri- og arbeiderhistorie, som er finansiert over statsbudsjettet fra 2012 av. Oslo Museum utvikler et besøkssenter og en møteplass, som blir et naturlig samlingspunkt for elvevandring og som skal inneholde temporære utstillinger. Byarkivet deltar i prosjektet på faglig grunnlag og som koordinator for kommunal innsats. Formidlingsprosjektet springer ut av Akerselva Digitalt, der Oslo Museum i samarbeid med Norsk Teknisk Museum har utviklet en digital vandringsguide for Akerselva, og det planlegges at denne skal gjøres tilgjengelig for smarttelefoner. Dette prosjektet er støttet av Norsk Kulturråd som en del av Kultur- og naturreise.

Begge arkivene har stor generell formidlingsverdi. Kataloger vil bli publisert på arkivportalen.no og det omfattende fotografiske materialet på oslobilder.no.

-Bjølse Valsemølle A/S - unik møllebedrift med lang tradisjon

Mølledriften har en lang historisk tradisjon. Firmaet ble stiftet i 1884 av brukseierne Ole Amundsen på Bjølse og Gustav Martinsen. I 1885 overtok Martinsen og P. M. Eckersberg hele møllebedriften. Den eldste mølla lå på vestsida av elva. Hovedhuset fra 1865 var bolig for brukseieren fram til 1920, seinere kontorbygning. I 1890-åra kjøpte firmaet Sandaker mølle og Christiania Mekaniske Væveri, og kunne oppføre den store mølla på Sandakersida. Firmaet ble aksjeselskap fra 1912. I 1927 kjøpte det opp Nedre Foss Mølle og i 1932 Peter Larsen & Co. I 1986 ble Bjølse Valsemølle overtatt av Nora industrier og var fra 1991 en del av Orkla-konsernet. Møllevirksomheten ble organisert i Regal Mølle, med avdelinger på Bjølse, i Moss og Kristiansand. Regal Mølle ble i 1999 overtatt av svenske Cerealia, nå Lantmannen.

Kort beskrivelse av materialet:

Arkivet stammer fra en viktig bedrift med lang historisk tradisjon og skriver seg fra åra 1884 - 1985. Når arkivet er ordnet (det er delvis ordnet og grovordnet for bedriftens egne midler, i alt 148 000 kr) vil det være en rikholdig historisk kilde fra en industriell virksomhet med lange tradisjoner. Her er materiale fra Bjølse valsemølle, men også noe fra Nedre Foss Mølle, fra Norsk mølleforening og noe fra Moss aksjemølle.

Omfanget er ca. 95 hyllemeter, hvorav ca. 4 hyllemeter foto. Finordning av arkivet og Asta-registrering gjenstår, likeledes gjenstår ordning og digitalisering av foto. Fotoene vil ha spesielt stor formidlingsverdi og mange av disse er gamle. De fortjener en plass på oslobilder.no og vil være et rikt formidlingsmateriale for Akerselva Digitalt og Akerselva industri- og arbeiderhistorie. Her kan også nevnes lønningsbøker 32 stk fra 1897 - 1939 med navn på ansatte, hvor de jobba i produksjonen og hva de fikk betalt, et materiale som også vil være av interesse for slektsforskere. Her er privilegiebrevet fra kong Fredrik 3. på drift av Nedre Foss mølle fra 1651 med segl og snor (avfotografert og lagt i spesialeske). Brevet ble funnet sammenbrettet i en brun konvolutt i en søppelkonteiner på Bjølse valsemølle. Dessverre har papiret en skade som gjør noe av teksten uleselig, men kopi av innholdet fins i kongens kopibok på Riksarkivet. Det er behov for 5 månedsverk for å fullføre dette ordningsarbeidet.

-Christiania Spigerverk - viktig industribedrift med lang historisk tradisjon

Christiania Spigerverk ble etablert i 1853. Industrigründeren Oluf Onsum kjøpte fallrettighetene til Lillo Gård. Den gamle gårdssaga ble revet og på kort tid erstattet av de første fabrikkbygningene til Spigerverket. Fabrikken forsynte den voksende byen med spiker og en rekke andre bygningsartikler av jern og stål. De første åra importerte verket jern. Fra 1865 begynte man å bruke norsk skrapjern. I 1876 ble det reist en ny fabrikkbygning på vestsida av Akerselva. Ikke lenge etter ble det behov for utvidelser sørover i Nydalen. Produksjonen av varmsmidd spiker var på topp i 1896-97, med en produksjon på 5.500 tonn pr år. Rundt 1900 ble det startet trådstiftproduksjon og bygd nagle- og skruefabrikk ved Gullhaug. I 1914 ble det bygd et galvaniseringshus, og et stort stålverk ble reist i åra etter 1. verdenskrig. For å sikre tilgang på råstoff engasjerte selskapet seg også i gruveindustri og smelteverk. Først ved anvendelsen av elektrisk kraft for smelting av jern og stål utviklet Christiania Spigerverk seg til et betydelig jern- og stålverk, gjennom utvikling av den første elektriske råjernsovn. Bedriftens råjernsmelting har foregått ved Bremanger Smelteverk (ervert av C.S.). I 1950-åra la Spigerverket beslag på hele Nydalen sør for dagens ringvei, med store fabrikkhaller og flere tusen ansatte. Christiania Spigerverk hadde egne borettslag og barnehager. Bedriftens viktigste datterselskaper var Fonas Fabrikker, Stål og Tau, Noblikk-Sannem, Jo-Bu-gruppen, Schjelderups Industrioivner og Spigerverket Engineering. Bedriften ble oppkjøpt av Elkem. Etter en dramatisk historie med fusjoner og delvis avvikling, særlig da de mest plasskrevende delene av produksjonen, smelteverket og valseverkene, ble bedriften nedlagt i 1989. I 1993 gjenoppsto Christiania Spigerverk-navnet som varemerke på trådstift. I dag produseres det mer spiker i Nydalen enn noen gang før.

Kort beskrivelse av materialet:

Arkivet stammer fra en viktig bedrift med lang historisk tradisjon og skriver seg fra åra 1865 - 1965. Det er uordna og inneholder styreprotokoller til 1940, forskjellige direktørers saksarkiv, sosialavdelingens arkiv m.m. og utgjør ca. 52 hyllemeter. Det er behov for 7 månedsverk for å ordne og registrere materialet.

Vi håper på en positiv behandling av vår søknad. Det vil bidra til at en viktig del av Oslos og landets

Framdriftsplan

Framdriftsplan		
Framdriftsplan for hele prosjektperioden:		
Start- / Sluttdato	01.04.2013 30.03.2014	
Aktivitetplaner		
Tittel	Fra- / Til-dato	Til dato
Bjølsen Valsemølle	01.04.2013	31.08.2013
Christiania Spigerverk	01.09.2013	30.03.2014
Andre opplysninger/kommentarer om framdrift-/aktivitetsplan.		
Vi vil engasjere en kvalifisert prosjektmedarbeider til ordnings- og registreringsarbeidet i ett år med arbeidsplass i Oslo byarkiv. Materialet vil formidles gjennom arkivportalen.no og publiseres på oslobilder.no/digitaltmuseum.no. Materialet vil også være tilgjengelig for formidlingsprosjektene Akerselva Digitalt og Akerselva industri- og arbeiderhistorie.		

Samarbeidspartnere

Samarbeidspartnere	
Samarbeidspartner 1	
Navn	Oslo museum
Er det inngått formell samarbeidsavtale	Ja
Postadresse	Frognerveien 67 0266 OSLO
Kontaktperson	Gro Røde prosjektleder
Tlf. til kontaktperson	93637181
Epost	gr@oslomuseum.no
Rolle	Oslo museums prosjekt Akerselva industri- og arbeiderhistorie. Ansvarlig for formidlingsprosjektene Akerselva Digitalt og Akerselva industri- og arbeiderhistorie.

Prosjektbudsjett

Budsjett - utgifter		
Hva	Beskrivelse	Sum
Personalkostnader (lønn/overhead)		kr 0,00
	Bjølsen Valsemølle	kr 250 000,00
	Christiania Spigerverk	kr 350 000,00
Varer/utstyr		kr 0,00
Tjenester kjøpt av andre		kr 0,00
Andre utgifter (spesifiser)	Veiledning, kontor, overhead	kr 200 000,00
Totale utgifter		kr 800 000,00
Budsjett - inntekter		
Beskrivelse	Tilskudd bekreftet?	Sum
<u>Søknadssum Norsk kulturråd</u>		kr 600 000,00
Egenfinansiering	Ja	kr 200 000,00
Totale inntekter		kr 800 000,00
Kommentar		
Kommentar til budsjett		

Vedlegg

Ingen vedlegg lastet opp